

Andrzej Kubka

Uniwersytet Gdański

ORCID: 0000-0003-4386-1356

Krajowe Plany Działania na rzecz realizacji Rezolucji nr 1325 Rady Bezpieczeństwa ONZ w polityce zagranicznej Szwecji i Polski

Wstęp

W październiku 2000 roku Rada Bezpieczeństwa ONZ jednogłośnie przyjęła rezolucję nr 1325 i ustanowiła Agendę „Kobiety, Pokój, Bezpieczeństwo” (*Women, Peace and Security – WPS*) (*Resolution...*). Kolejne rezolucje Rady Bezpieczeństwa ONZ¹ rozwijały Agendę WPS i wzywały rządy państw do tworzenia Krajowych Planów Działania (*National Action Plans – NAPs*). Te dokumenty należy uznać za podstawowe dla procesu włączania kobiet w działania systemu bezpieczeństwa państwa, jak i reprezentację interesów kobiet w tym systemie na poziomie poszczególnych państw.

Implementacja rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 przez poszczególne państwa przebiegała powoli. Szwecja, obok Danii, Norwegii i Wielkiej Brytanii, przodowała w tych pracach. W 2006 roku Szwecja opracowała swój pierwszy krajowy plan działania na rzecz realizacji rezolucji², który w 2009 roku poprawiła i rozwinęła. Kolejny, trzeci plan na lata 2016–2020 przyjęła w maju 2016 roku (Regeringskansliet. (*Kvinnor...*, 2016). Jednocześnie przygotowała plan *feministycznej polityki zagranicznej* na lata 2019–2022 (Regeringskansliet, Utrikesdepartementet. (*Utrikesförvaltningens...* 2019). We wrześniu 2019 roku krajowe plany działania posiadały 82 państwa, tj. 41% wszystkich państw należących do ONZ. Polska przyjęła swój pierwszy krajowy plan działania w 2018 roku (Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Obrony Narodowej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania (. *Krajowy Plan Działania...* 2018). Uchwalono też 11 Regionalnych

1 Do problematyki Agendy WPS odnosi się osiem kolejnych rezolucji. Są to rezolucje nr 1325 (2000), 1820 (2008), 1888 (2009), 1889 (2009), 1960 (2010), 2106 (2013), 2122 (2013) oraz 2242 (2015).

2 Dania przyjęła krajowy plan działania w 2005 roku. W 2006 roku plany przyjęły Szwecja, Norwegia i Wielka Brytania.

Planów działania (*Regional Action Plans* – RAPs). Takie plany posiadają m.in. Unia Europejska, NATO i Unia Afrykańska.

Celem rozważań podejmowanych w artykule jest analiza struktury i treści podstawowych dokumentów, które na poziomie państwa ukierunkowują jego aktywność na działania zmierzające do włączenia problematyki kobiet w system bezpieczeństwa państwa. W Szwecji można wskazać kilka obszarów takich działań. Są to: polityka zagraniczna, polityka na rzecz rozwoju, polityka bezpieczeństwa i polityka pokojowa, polityka handlowa, polityka migracyjna, polityka ochrony środowiska i klimatu. Za najważniejszy obszar wśród wyżej wymienionych należy uznać obszar polityki zagranicznej. Dlatego analizie poddane zostaną zarówno jej nowe koncepcje określane mianem *feministycznej polityki zagranicznej*, jak i szwedzkie krajowe plany działania na rzecz realizacji Agendy WPS. Charakterystyczne własności tych dokumentów zostaną podkreślone poprzez ich porównanie z Krajowym Planem Działania na lata 2018–2021 przyjętym przez Polskę. W takiej perspektywie celem staje się, wskazywane w literaturze jako jeden z głównych celów badania tej problematyki, porównanie implementacji rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 w różnych kontekstach narodowych (Pratt, Richter-Devroe 2011: 491, 496–499).

Pytania o treść, polityczne ukierunkowanie i funkcję krajowych planów działania na rzecz realizacji Rezolucji nr 1325 Rady Bezpieczeństwa ONZ w Szwecji należy umieścić w szerszym kontekście aktywności tego państwa na arenie międzynarodowej. Od 2014 roku Szwecja deklaruje prowadzenie *feministycznej polityki zagranicznej*. To określenie pojawia się i funkcjonuje w historycznym kontekście szwedzkiej polityki wewnętrznej i zagranicznej oraz we współczesnym kontekście politycznym i prawnym stosunków międzynarodowych³. Wyjaśnienie faktu traktowania Agendy WPS w polityce zagranicznej Szwecji jako zagadnienia wysokiej rangi, wymaga zatem omówienia tych dwóch elementów kontekstu.

Specyfika kontekstu historycznego feministycznej polityki zagranicznej Szwecji

Ukierunkowanie polityki zagranicznej jest traktowane w Szwecji jako element historycznie ugruntowanej strategii politycznej i budowania tożsamości narodowej. Elity polityczne tego państwa są w pełni świadome faktu, że tożsamość narodowa jest historycznie uwarunkowana, ale nie jest raz na zawsze ustalona i podlega ciągłej rekonstrukcji. Część procesu jej ciągłej przebudowy tworzą działania państwa w środowisku międzynarodowym. Polityka zagraniczna jest więc funkcjonalna wobec budowania tożsamości narodu i państwa.

W takiej perspektywie staje się jasne, że feministyczna polityka zagraniczna Szwecji jest silnie zakorzeniona w tradycji i nie odnosi się wyłącznie do

³ Szwecja przypisuje sobie przodownictwo i wybitne osiągnięcia w prowadzeniu *feministycznej polityki zagranicznej*. Rzeczywiście, nie można odmówić kreatorom tej polityki znacznej dozy oryginalności. Jednak zwrócenie uwagi na kontekstualne uwarunkowania takiej polityki, osłabia walor absolutnej wyjątkowości Szwecji w prowadzeniu tego typu polityki zagranicznej.

feministycznych wartości oraz dążeń do realizacji idei równości płci. W tym kontekście jest to „polityka motywowana przez tożsamość” (*identity-driven*) (Leira 2019: 339). Obejmuje moralnie ugruntowane przekonanie, że realizacja idei równościowych może uczynić świat lepszym, przy czym realizacja tych idei staje się nie tylko możliwością, ale i zobowiązaniem. Idealistyczne atrybuty takiego stanowiska splatają się jednak z realistycznie motywowanymi przesłankami, jakimi są: wzmacnianie prestiżu międzynarodowego Szwecji oraz bardziej skuteczna realizacja interesów państwa na arenie międzynarodowej. Podobnie jak w przypadku Unii Europejskiej, tak i w przypadku Szwecji, jej „...siła (*power*) jako podmiotu w stosunkach międzynarodowych ma źródło w tożsamości i zdolności projekcji podstawowych wartości w obszarach polityki państwa ukierunkowanych na zewnątrz” (Guerrina, Wright 2016: 294).

Jakie są zatem podstawowe elementy tożsamości Szwecji w jej relacjach międzynarodowych?

Aksjomatem polityki zagranicznej Szwecji jest jej pokojowy azymut. Od 1814 roku Szwecja nie prowadziła wojen. Ściśle związana z cechą poprzednią jest jej ciągłość⁴. Nie została ona w żaden sposób podważona po ostatnich zmianach rządu w 2014 i w 2018 roku (Egnell 2016: 572). Po II wojnie światowej Szwecja uznawała się za aktywnego członka społeczności międzynarodowej i za państwo, na którym spoczywały zobowiązania o charakterze moralnym. Kolejną cechą polityki zagranicznej Szwecji jest aktywizm wiążący się z przypisywaniem państwu roli *norm entrepreneur*, to jest roli aktywnego podmiotu kształtującego normy na arenie międzynarodowej. I chociaż opinie na temat skuteczności promowania norm w polityce zagranicznej są zróżnicowane – bowiem niektórzy sądzą, że łatwiej dają się inicjować i realizować normy odpowiadające interesom najbardziej potężnych państw – to za reprezentatywny dla stanowiska Skandynawów można uznać odmienny pogląd wypowiedziany przez norweskiego badacza Jana Egelanda (1988), który pod koniec lat osiemdziesiątych XX wieku dowodził, że małe państwa w odróżnieniu od mocarstw posiadają szereg atrybutów, by czynić świat lepszym.

Szwedzka polityka zagraniczna jest warunkowana wnioskami płynącymi właśnie z refleksji nad rolą małych państw w stosunkach międzynarodowych. Badacze szwedzcy uważają, że małe państwa mogą z sukcesem przyjmować rolę „państwa promującego wartości” i zdobywać wpływ na kształtowanie wspólnoty międzynarodowej, który „przewyższa oczekiwania” (Björkdahl 2013: 235). Annika Björkdahl (2013: 234) podaje tu przykłady sukcesu Szwecji we wprowadzaniu normy „zapobiegania konfliktom” do Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa, Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony oraz do polityki Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych. W tym obszarze stosunków międzynarodowych Szwecja dostosowywała swą politykę zagraniczną do kształtującej się na poziomie globalnym

4 Należy ten fakt podkreślić, bowiem znaczenie tradycji i zakorzenionej w niej kultury prowadzenia polityki zagranicznej (określonej jako „kultura strategiczna” na gruncie nauk o bezpieczeństwie) jest prawdopodobnie większe w przypadku Szwecji niż w przypadku innych państw.

nowej architektury norm przedstawionej w dokumencie ONZ *An Agenda for Peace* (Björkdahl 2013: 322). To dostosowanie objęło z czasem problematykę wzmocnienia roli kobiet w zapobieganiu konfliktom i budowaniu pokoju zapisane jako cel w rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 (Björkdahl 2013: 323).

Agenda WPS w feministycznej polityce zagranicznej Szwecji

Feministyczna polityka zagraniczna to określenie tyleż oryginalne, co nowe we współczesnym kontekście politycznym i prawnym relacji międzynarodowych Szwecji. Dopiero niedawno weszło do języka polityki w tym państwie. Jego autorką jest minister spraw zagranicznych Margot Wallström⁵, która tuż po powołaniu koalicyjnego rządu Szwecji pod przywództwem socjaldemokratów na jesieni 2014 roku ogłosiła, że prowadzona przez nią polityka będzie feministyczna. Definicję feministycznej polityki zagranicznej Szwecji minister podała w deklaracji na temat kierunków polityki zagranicznej Szwecji przedstawionej w Riksdagu wiosną 2015 roku:

Budujemy feministyczną politykę zagraniczną, której celem jest przeciwdziałanie dyskryminacji kobiet, polepszanie warunków kobiet oraz przyczynianie się do pokoju i rozwoju. Udział kobiet w procesach decyzyjnych powinien być wspierany zarówno w państwach funkcjonujących w warunkach pokojowych, jak i w państwach pogrążonych w konfliktach lub tych, w których trwają prace na rzecz odbudowy. W ten sposób będzie także wzmocniona stabilność rozwoju naszych społeczeństw. [...] Feministyczna polityka zagraniczna będzie obecna w pracy całej struktury administracji spraw zagranicznych i będzie miała na celu wzmocnienie praw kobiet, poszerzenie dostępu kobiet do zasobów i zwiększenie reprezentacji kobiet (Regeringskansliet, Utrikesminister Margot Wallström 2015: 7).

Przytoczona definicja akcentuje znaczenie walki o poprawę sytuacji kobiet w trzech obszarach: a) praw kobiet, b) ich reprezentacji oraz c) podziału zasobów. Z czasem takie rozumienie feministycznej polityki zagranicznej zostało uzupełnione o obszar czwarty, tj. przyjmowanie perspektywy feministycznej w badaniach naukowych⁶.

Feministyczna inicjatywa M. Wallström została wzmocniona, kiedy to 21 stycznia 2019 roku nowo powołany rząd koalicyjny Socjaldemokratów i Partii Zielonych uznał się za pierwszy na świecie „rząd feministyczny”⁷. Zasiadła w nim minister ds.

5 Margot Wallström pełniła funkcję ministra spraw zagranicznych Szwecji od 3 października 2014 roku do 9 września 2019 roku.

6 Były to na gruncie języka szwedzkiego tzw. cztery „R”: *rättigheter* (prawa), *representation* (reprezentacja), *resurser* (zasoby), *realitet* lub (ang.) *research* (rzeczywistość lub badania).

7 Na początku września 2019 roku Margot Wallström zgłosiła rezygnację z pracy w rządzie. Oficjalnie opuściła szwedzkie MSZ 9 września 2019 roku. Zastąpiła ją na tym stanowisku Ann Linde.

równego traktowania (*jämställdhetsminister*). Wspólna deklaracja złożona przez nowo wybranego premiera i minister brzmiała:

Równe traktowanie jest kwestią sprawiedliwości. Uważamy brak równości między kobietami i mężczyznami za problem społeczny. I tu polityka może doprowadzić do zmian. [...] Prowadząc naszą politykę będziemy budować społeczeństwo, w którym wszyscy ludzie mają tę samą wartość, te same prawa, możliwości i zobowiązania i gdzie płęć nikogo nie ogranicza (*Arbetsmarknadsdepartementet...*, 2019).

Rząd Szwecji przyjął, że „mężczyźni i kobiety powinni (powinny) mieć taki sam udział we władzy kształtowania społeczeństwa i swojego własnego życia” (*Arbetsmarknadsdepartementet...* 2019). Ten cel został rozpisany na sześć bardziej konkretnych celów cząstkowych:

- a) równy podział władzy i wpływu;
- b) równość ekonomiczna;
- c) równość wykształcenia;
- d) równy podział nieopłacanej pracy w gospodarstwie domowym i obowiązków opiekuńczych;
- e) równość utrzymania zdrowia;
- f) zaprzestanie przemocy mężczyzn wobec kobiet.

W lutym 2019 roku M. Wallström, prezentując w parlamencie deklarację na temat kierunków szwedzkiej polityki zagranicznej, wskazywała jej trzy priorytety: 1) wspieranie demokracji, 2) dzielenie odpowiedzialności za pokój i bezpieczeństwo, 3) aktywną dyplomację (*Regeringskansliet, Utrikesdepartementet. Utrikesförvaltningens...*, 2019: 1). Podkreślała, że polityka na rzecz równości płci jest integralną częścią działań we wszystkich tych trzech priorytetowych obszarach. W samym tekście deklaracji poświęciła tej polityce osobne miejsce. Akcentowała, co ważne w kontekście utworzenia nowego rządu, że feministyczna polityka zagraniczna będzie nadal prowadzona „z całą siłą na całym świecie” (*Regeringskansliet, Utrikesdepartementet. Utrikesförvaltningens...*, 2019: 3). Przy tej okazji M. Wallström przywoływała pozytywne oceny jej polityki. Dzieliła się obserwacją, że zatacza ona coraz szersze kręgi i że znajduje naśladowców w innych państwach i organizacjach (np. Unii Afrykańskiej). Podkreślała, że Szwecja przoduje w podejmowaniu, promowaniu i realizacji tej problematyki na forum ONZ, UE i OBWE (*Regeringskansliet, Utrikesdepartementet. Utrikesförvaltningens...*, 2019: 3).

Agenda WPS w Szwecji

Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 opisuje cztery grupy działań, które powinny być podejmowane przez ONZ, rządy, organizacje międzynarodowe i inne podmioty na poziomie międzynarodowym, narodowym, a także wewnątrzpaństwowym.

Pierwsza grupa odnosi się do udziału i współdziałania kobiet w procesach decyzyjnych i działaniach w związku z ustanawianiem pokoju, odbudowie po

zakończeniu konfliktów i zapobieganiu konfliktom. Druga to ochrona kobiet i dziewcząt w czasie konfliktów zbrojnych oraz kształcenie personelu wojskowego i cywilnego dla realizacji takiej ochrony. Trzecia grupa, to zadania związane z zapobieganiem przemocy na tle seksualnym w czasie konfliktów, monitorowanie naruszeń, ochrona ofiar. Grupę czwartą stanowią zadania związane z integracją na zasadzie równości płci w działaniach pokojowych państw, w szczególności w misjach pokojowych prowadzonych przez ONZ (Egnell 2016: 566).

Uznaje się słusznie, że istotą rezolucji nr 1325 Rady Bezpieczeństwa ONZ było zapoczątkowanie działań⁸ na rzecz budowy „globalnej architektury politycznej wspierającej równość płci” (Kirby, Shepherd 2016: 249). Niemniej ważna jest ocena znaczenia tego dokumentu jako ważnego punktu odniesienia w rozwiązywaniu i likwidacji skutków konfliktów zbrojnych, co oznaczało dopuszczenie możliwości radykalnej reformy polityki bezpieczeństwa (Kirby, Shepherd 2016: 249). W tym obszarze istotą dokumentu stawało się uwzględnienie czynnika płci w stosunkach międzynarodowych i polityce bezpieczeństwa (Pratt, Richter-Devroe 2011: 490).

Aktualny „Krajowy plan działania Szwecji na rzecz kobiet, pokoju i bezpieczeństwa na lata 2016–2020” (Regeringskansliet. *Kvinnor...*, 2016) nawiązuje do wcześniejszych dwóch planów, uchwalonych w 2006 i 2009 roku. W stosunku do poprzednich jest pogłębiony i dopracowany, na co wskazuje już jego rozbudowana struktura. Obejmuje ona wprowadzenie, w którym zaznaczono, że projektowane działania mają nie tylko aspekt etyczno-równościowy, ale także posiadają znaczenie dla efektywności działań na rzecz pokoju i bezpieczeństwa. Wskazanie na ten ostatni aspekt odzwierciedla typowy skandynawski pragmatyzm w rozumieniu polityki. Ważne jest tu też podkreślenie, że opisana w planie polityka nie powinna mieć charakteru jakiegoś działania ubocznego, dodatkowego, powinna natomiast być w całym zakresie włączona w zwykłą aktywność administracji rządowej i, tak jak inne jej działy, podlegać analizie, być w całości realizowana i oceniana, a jej wyniki powinny być utrwalone w corocznych sprawozdaniach. (Regeringskansliet. *Kvinnor...*, 2016: 3)

Autorzy dokumentu wskazują w kolejnych jego częściach na ważne źródła inspiracji, czerpanej zarówno z prac na poziomie globalnym (do rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 nawiązuje siedem kolejnych części), jak i z rodzimych, szwedzkich doświadczeń. Między innymi, rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2122 z 2013 roku wskazała potrzebę przeprowadzenia globalnego badania procesu wdrażania rezolucji nr 1325 w okresie piętnastu lat od jej uchwalenia. Wnioski i rekomendacje wynikające z tego badania (UN Women. *A Global Study...*, 2015) zostały wykorzystane w szwedzkim planie.

W przygotowaniu planu wykorzystane też zostały dziesięcioletnie doświadczenia własne. Po pierwsze, poszerzono zakres konsultacji przed pracami nad planem.

8 Należy jednak podkreślić, że dokument ma swoje historyczne konotacje sięgające wiosny 1915 roku i powstania oraz działalności Międzynarodowej Ligi Kobiet dla Pokoju i Wolności. Nie stanowi zatem punktu wyjścia w globalnej polityce równości płci, lecz raczej potwierdza wyniesienie tej problematyki na najwyższy poziom polityczny.

Odebrano rekomendacje od ekspertów zewnętrznych (spoza struktur administracji rządowej), po raz pierwszy włączono do konsultacji przedstawicieli państw, w których toczyły się bądź toczą konflikty (Afganistan, Kolumbia, Demokratyczna Republika Kongo, Liberia, Palestyna). Powołano także grupę referencyjną, w której skład weszli przedstawiciele organizacji pozarządowych, świata nauki, gospodarki, sektora bezpieczeństwa i administracji. Po drugie, wskazano Kancelarię Premiera (Regeringskansliet) jako podmiot politycznie odpowiedzialny za przeprowadzenie planu, co oznaczało nadanie tej problematyce najwyższej rangi politycznej i zapewnienie silnego politycznego przywództwa. Po trzecie, wskazano wyraźne priorytety działania i wybrano priorytety geograficzne (państwa): w Afryce – Demokratyczna Republika Kongo, Liberia, Mali, Somalia; w Azji: Afganistan i Myanma; w Europie – Bośnia i Hercegowina oraz Ukraina; na Bliskim Wschodzie – Irak, Palestyna i Syria. Po czwarte, przyjęto zasadę pełnej integracji opisywanej problematyki w rutynową, codzienną działalność administracji rządowej, włącznie z obowiązującymi w niej zasadami finansowania, sprawozdawczości i ewaluacji w celu uniknięcia tworzenia równoległych, pobocznych struktur (Regeringskansliet. *Kvinnor...*, 2016: 8).

Za nadrzędny priorytet autorzy dokumentu uznają „...uwidocznienie i wzmocnienie wpływu kobiet i ich znaczącego udziału jako podmiotów w dziedzinie pokoju i bezpieczeństwa” (Regeringskansliet. *Kvinnor...*, 2016: 9). To pożądanie wzmocnienie podmiotowości kobiet w dziedzinie bezpieczeństwa jest uzasadniane faktem istnienia bardzo wyraźnych dysproporcji reprezentacji kobiet w procesach zapobiegania i rozwiązywania konfliktów. Kobiety stanowią tylko kilka procent wśród osób, które przygotowują i podpisują układy rozjemcze i pokojowe. Zarazem rola i udział kobiet w tych procesach nie są absolutyzowane. Podkreśla się bowiem, że powinien on być postrzegany w kontekście obecnych w danym społeczeństwie norm, postaw i struktur (Regeringskansliet. *Kvinnor...*, 2016: 10).

Podstawową częścią planu działania jest rozdział czwarty dokumentu, który nosi tytuł „Ukierunkowanie strategiczne i priorytety tematyczne”. Przedstawiono w nim bardzo szczegółowe cele, zadania i działania. Jest ich ogółem dwadzieścia pięć i zostały uszeregowane w cztery grupy: a) włączanie kobiet w procesy budowania pokoju; b) zapobieganie konfliktom – włączanie kobiet i mężczyzn w przeciwdziałanie strukturalnym podstawom konfliktów i przemocy; c) wzmocnienie ochrony kobiet i dziewcząt przed wszystkimi formami przemocy w trakcie trwania i po zakończeniu konfliktów zbrojnych; d) wzmocnienie ekspertyzy dotyczącej czynnika płci w pracy na rzecz pokoju i bezpieczeństwa (Regeringskansliet. *Kvinnor...* 2016: 10–15).

W planie wskazano podmioty odpowiedzialne za realizację zadań. Przy czym podkreślono, że w dalszym ciągu zarówno na arenie międzynarodowej i krajowej istnieje znaczny opór wobec takich działań. Stąd też podstawowym założeniem dotyczącym wykonawców zadań jest „poszerzanie sieci partnerskich w realizacji planu działania” (Regeringskansliet. *Kvinnor...* 2016: 17). W tym kontekście zrozumiałe jest stwierdzenie, że Szwecja widzi wagę „wytrwałego, strategicznego, wyraźnego

i dopasowanego do kontekstu przywództwa w realizacji tej problematyki, zarówno na poziomie strategicznym, jak i w codziennym działaniu” (Regeringskansliet. *Kvinnor...* 2016: 17). Istotnie, zestaw instytucji odpowiedzialnych za realizację planu jest szeroki: Kancelaria Premiera, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Obrony, Ministerstwo Sprawiedliwości, niektóre departamenty Ministerstwa Spraw Społecznych i Ministerstwa Oświaty. Ponadto na poziomie centralnej administracji rządowej jest to jedenaście urzędów centralnych. Szczególną rolę powierzono ambasadom Szwecji w Brukseli, Genewie i Nowym Yorku, a także przedstawicielstwom Szwecji przy ONZ, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie w Wiedniu, przedstawicielstwom Szwecji w NATO i Radzie Europy.

Rolę głównego koordynatora działań powierzono Ministerstwu Spraw Zagranicznych. Jest to o tyle ważne, że omawiany plan działań na rzecz realizacji rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 jest włączony w szerszy zakres działań tego ministerstwa w realizacji feministycznej polityki zagranicznej. Ministerstwu Spraw Zagranicznych powierzono organizację dwa razy do roku konferencji wszystkich podmiotów, grupy referencyjnej oraz ministerstw i urzędów centralnych zaangażowanych w realizację planu, dla oceny tej realizacji. Ministerstwo Spraw Zagranicznych kieruje przygotowaniem corocznego raportu z wykonania planu. Podstawą dla jego przygotowania są raporty częściowe, opracowywane według jednolitego schematu, przez wszystkie urzędy państwowe i inne podmioty realizujące plan. Wykonanie planu zostaje także poddane ocenie zewnętrznych ekspertów (Regeringskansliet. *Kvinnor...* 2016: 25, 26). Łatwo zauważyć, że na kwestie metod i narzędzi realizacji planu oraz kontroli i oceny jego realizacji kładzie się bardzo duży nacisk zgodnie z dobrą tradycją szwedzkiej administracji. Wszystko po to, by realizacja planu nie była działaniem „ad hoc” (Regeringskansliet. *Kvinnor...* 2016: 25).

Można więc stwierdzić, że działania na rzecz Agendy WPS mają w Szwecji relatywnie długą tradycję, która pozwala na wykorzystanie dotychczasowych doświadczeń. Posiadają też silne i ciągle wzmacnianie zakorzenienie instytucjonalne – przede wszystkim w strukturach rządu i administracji centralnej. Ze względu na szerokie pole przedmiotowe tych działań⁹, silnie zaznaczona jest funkcja koordynująca ministerstwa spraw zagranicznych, co wyraża się w prowadzeniu feministycznej polityki zagranicznej. W szerokim zakresie w realizację działań na rzecz Agendy WPS włączone są organizacje pozarządowe. Fakt, że realizacja działań na rzecz Agendy WPS jest poddana rygorom przeprowadzania kontroli i ewaluacji właściwym dla innych obszarów działania administracji państwowej Szwecji, pozwala sądzić, że jest to obszar polityki państwa uznawany za pierwszorzędny i traktowany z najwyższą powagą.

⁹ Mieszczą się one w ramach polityki zagranicznej, polityki na rzecz rozwoju, polityki bezpieczeństwa, polityki na rzecz pokoju, polityki handlowej, polityki migracyjnej, polityki ochrony środowiska i klimatu.

Polski Krajowy Plan Działań na rzecz realizacji Agendy WPS na lata 2018–2021

Polska podjęła prace nad sformułowaniem pierwszego Krajowego Planu Działań na rzecz realizacji Agendy WPS relatywnie późno, bo dopiero na wiosnę 2018 roku. Inicjatywę w tym zakresie podjęło Ministerstwo Spraw Zagranicznych, a do współpracy przystąpiły: Ministerstwo Obrony Narodowej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania. Można domniemywać, że do podjęcia tych prac skłaniała perspektywa członkostwa Polski w Radzie Bezpieczeństwa ONZ jako członka niestałego, które to miejsce Polska zajęła 1 stycznia 2018 roku (Gasztold 2019). Dokument przygotowano w szybkim tempie, korzystając z doświadczeń innych państw (Wielkiej Brytanii, Kanady, Niemiec, Irlandii, Norwegii i Finlandii). Po międzyresortowych konsultacjach, które miały miejsce w czerwcu 2018 roku, pierwsza jego wersja została przedstawiona w sierpniu 2018 roku i odesłana z końcem września tegoż roku do konsultacji społecznych. Po miesiącu, 22 października 2018 roku, Komitet Polityczny Rady Ministrów przyjął dokument (Gasztold 2019).

Obszary działań wskazane przez Krajowy Plan Działania na lata 2018–2021 to:

1. zapobieganie konfliktom, reagowanie na konflikty oraz utrzymywanie pokoju;
2. pomoc humanitarna oraz pomoc rozwojowa;
3. ochrona i wsparcie ofiar przemocy na tle płciowym oraz przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych;
4. promocja i rozwój Agendy WPS w Polsce oraz w ramach współpracy międzynarodowej.

W planie wskazano instytucje wdrażające działania. Podobnie jak w Szwecji rolę koordynatora działań pełni Ministerstwo Spraw Zagranicznych, ale liczba ministerstw i urzędów centralnych włączonych w realizację działań jest znacznie mniejsza. Są to, obok Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Obrony Narodowej i Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, w mniejszym zakresie Komitet Polityczny Rady Ministrów. Znacznie mniejsza jest też liczba angażujących się w te działania organizacji pozarządowych. W planie podano też wskaźniki umożliwiające ewaluację, ale zwraca uwagę ich częsta ogólnikowość wyrażająca się w sformułowaniu „liczba oraz zakres podjętych działań”. Jest też rzeczą oczywistą, że ze względu na późne przejście planu, wymienione wyżej instytucje państwa nie mogą się opierać na swych własnych doświadczeniach w jego realizacji.

Jednak podstawową różnicą między planem szwedzkim a polskim jest brak zakorzenienia planu polskiego w szerszym kontekście polityki zagranicznej i wewnętrznej. Polska nie prowadzi *feministycznej* polityki zagranicznej. Wyraźny jest brak odniesień do Agendy WPS w innych programowych deklaracjach i dokumentach, również podstawowych takich, jak „Strategia Polskiej Polityki Zagranicznej 2017–2021”, nawet w kontekście uczestnictwa Polski w działaniach ONZ, w tym w misjach pokojowych tej organizacji. W tym dwudziestosiedmiostronicowym dokumencie wyraz *kobiety* jest wymieniony jeden raz; wprawdzie w kontekście

ich praw równościowych, ale w odniesieniu do sytuacji z dalekiej przeszłości początków XX wieku i uzyskania przez kobiety praw wyborczych po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Ministerstwo Spraw Zagranicznych nie umieściło informacji o działaniach na rzecz Agendy WPS w zakładce swej strony internetowej poświęconej obszarom polityki, nawet w takich jak „bezpieczeństwo globalne”, „Polska w ONZ” czy „prawa człowieka”. Problematyki Agendy WPS nie poruszał też Minister Spraw Zagranicznych Jacek Czaputowicz w bardzo obszernym wystąpieniu w Sejmie RP w marcu 2019 roku, informującym o zadaniach i kierunkach polskiej polityki zagranicznej.

Zakończenie

Szwecja posiada długoletnią tradycję wdrażania polityki na rzecz równego traktowania kobiet i mężczyzn w wielu dziedzinach życia społecznego. Obiektywnie dostrzegalne skutki takiej polityki znajdują wyraz w wysokich pozycjach zajmowanych przez Szwecję w badaniach równości sytuacji kobiet i mężczyzn prowadzonych przez World Economic Forum (Global Gender Gap) czy European Institute for Gender Equality (Gender Equality Index). Również szwedzkie krajowe plany działania na rzecz realizacji rezolucji nr 1325 Rady Bezpieczeństwa ONZ są emanacją tej tradycji, ale nade wszystko są one normatywnym i operacyjnym elementem szerszej strategii politycznej, której nadrzędnym celem jest wzmacnianie państwa. Przy czym należy podkreślić, że w Szwecji dostrzega się, iż polityka feministyczna jest dwukierunkowa. Wzmacnianie reprezentacji, praw i zasobów kobiet nie jest celem autonomicznym, w istocie nadrzędnym celem jest wzmacnianie samej organizacji państwowej. Szwecja jest przykładem państwa, które aktywnie wspierając realizację ideału równości kobiet i mężczyzn, wpisuje jednocześnie te działania w strategię wzmacniania siły państwa, zarówno w wymiarze polityki wewnętrznej, jak i zagranicznej. Na tym tle miejsce polskiego planu działań na rzecz Agendy WPS wydaje się być znacznie ograniczone w kontekście całości polityki zagranicznej Polski.

Bibliografia

- Arbesmarknadsdepartementet, Socialdepartementet, Statrådsberedningen. 2019. *Feministisk politik ska göra skillnad i människors liv och vardag*. Pobrane z www.regeringen.se/artiklar/2019/03.
- Björkdahl A. 2013. „Ideas and Norms in Swedish Peace Policy”. *Swiss Political Science Review*, 19 (3): 322–337.
- Egeland J. 1988. *Impotent Superpower – Potent Small State: Potentials and Limitations of Human Rights Objectives in the Foreign Policies of the United States and Norway*. Oslo: The Peace Research Institute.
- Egnell R. 2016. „Feministisk utrikespolitik i teori och praktik”. *Statsvetenskapligtidskrift*, 118 (4): 563–587.

- Gasztold A. 2019. *Krajowy Plan Działania na rzecz realizacji Agendy ONZ dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa na lata 2018–2021*. Pobrane z <https://rcb.gov.pl/krajowy-plan-dzialania-na-rzecz-realizacji-agendy-onz-dotyczacej-kobiet-pokoju-i-bezpieczenstwa-na-lata-2018-2021/>
- Guerrina R., Wright K.A.M. 2016. „Gendering normative power Europe: lessons of the Women, Peace and Security agenda”. *International Affairs*, 92(2): 293–312.
- Kirby P., Shepherd L.J. 2016. „Reintroducing women, peace and security”, *International Affairs*, 92(2): 249–254.
- Leira H. 2019. „«Our Entire People are Natural Born Friends of Peace»: The Norwegian Foreign Policy of Peace”. *Swiss Political Science Review*, 19(3): 338–356.
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Obrony Narodowej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania (2018, 22 października). *Krajowy Plan Działania na rzecz realizacji Agendy ONZ dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa na lata 2018–2021*. Warszawa. Pobrane z <https://www.msz.gov.pl/resource/29634e6c-c609-4e08-8d0f-515c3f098d54:JCR>
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych. (b.d.) *Strategia Polskiej Polityki Zagranicznej 2017–2021*. Pobrane z <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/strategia>
- Pratt N., Richter-Devroe S. 2011. „Critically Examining UNSCR 1325 on Women, Peace and Security”. *International Feminist Journal of Politics*, 13(4): 489–503.
- Regeringens handlingsplan för perioden 2009–2012 för att genomföra säkerhetsrådets resolution 1325 (2000) om kvinnor, fred och säkerhet.(2009). Stockholm. Pobrane z <https://www.regeringen.se/contentassets/3052c3f9d39a405388607753bf62b7ee/regeringens-handlingsplan-for-2009-2012-for-att-genomfora-sakerhetsradets-resolution-1325-2000-om-kvinnor-fred-och-sakerhet>
- Regeringskansliet. 2016. *Kvinnor, fred, säkerhet, Sveriges nationella handlingsplan för genomförandet av FN:s säkerhetsråds resolutioner om kvinnor fred och säkerhet 2016–2020*. Pobrane z <https://www.regeringen.se/49ef7e/contentassets/ead33c0dd10e47b1b614c413e756fac1/sveriges-nationella-handlingsplan-for-genomforande-av-fns-sakerhetsradsresolutioner-om-kvinnor-fred-och-sakerhet-20162020-.pdf>
- Regeringskansliet, Utrikesdepartementet. 2019. *Rapport Kvinnor, fred, säkerhet, Första rapporten från Sveriges nationella handlingsplan för genomförandet av FN:s säkerhetsråds resolutioner om kvinnor fred och säkerhet 2016–2020*. Pobrane z <https://www.regeringen.se/4adab0/contentassets/50a25b935beb41b8b17277c908541c9e/forsta-rapporten-fran-sveriges-nationella-handlingsplan-for-genomforande-av-fns-sakerhetsradsresolutioner-om-kvinnor-fred-och-sakerhet-20162020>
- Regeringskansliet, Utrikesdepartementet. 2015. *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 med fokusområden för år 2017*. Pobrane z <https://www.regeringen.se/490896/contentassets/6798125459734e8dbea2b1f8d15506ae/2017-ars-handlingsplan-for-feministisk-utrikespolitik.pdf>
- Regeringskansliet, Utrikesminister Margot Wallström. 2015. *Regeringens deklaration vid 2015 års utrikespolitiska debatt i riksdagen den 11 februari 2015*. Pobrane z <https://www.regeringen.se/49b753/contentassets/87d0416f08e24cd3bb91a631a8461c08/utrikesdeklarationen-2015>
- Regeringskansliet, Utrikesdepartementet. 2019. *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2019–2022 med inriktning och åtgärder för år 2019*. Pobrane z <https://www.regeringen.se/496bd5/contentassets/8b3aa00d45f34e4cba0b96801815ba9d/utrikesforvaltningens-handlingsplan-for-feministisk-utrikespolitik-20192022>

Resolution 1325 (2000) Adopted by the Security Council at its 4213th meeting on 31 October 2000. Pobrane z <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D-27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/WPS%20SRES1325%20.pdf>

UN Women. 2015. *A Global Study on the Implementation of United Nations Security Council Resolution 1325. Preventing conflict transforming justice securing the peace.* Pobrane z <http://wps.unwomen.org/en>

Wallström M. 2019. *Regeringens deklaration vid 2019 års utrikespolitiska debatt i riksdagen den 13 februari 2019.* Pobrane z <https://www.government.se/49132e/globalassets/government/dokument/utrikesdepartementet/statement-of-foreign-policy-2019-in-swedish>

National Action Plans to Implement Resolution No. 1325 of the UN Security Council in the Foreign Policies of Sweden and Poland

Abstract:

The aim of the paper is to find out how the UN agenda “Women, Peace, Security” (WPS) established in UN Security Council’s Resolution 1325 of October 2000 is pursued in Sweden and in Poland. The agenda is considered to be the starting point in building a new architecture of security with an equal participation of women and men globally, regionally and nationally. Both Sweden and Poland adopted national action plans to achieve the goals of the WPS agenda. The reading of these documents in the context of Sweden’s and Poland’s foreign policies shows considerable differences between the two states. Sweden is actively promoting the WPS agenda in the context of its feminist foreign policy and the activity of its feminist government whilst Poland adopted its national action plan relatively late. The documents and statements on the priorities of the Polish foreign policy do not mention the WPS agenda.

Key words: foreign policy, feminism, Sweden, Poland, WPS agenda, UN SC resolution 1325